

Etusivu>Perhe- ja perintöoikeudelliset asiat>Varallisuussuhteet avioliitossa ja rekisteröidyssä parisuhteessa>Aviovarallisuussuhteet Aviovarallisuussuhteet

Ranska

1 Onko tässä jäsenvaltiossa lakiin perustuva aviovarallisuusjärjestelmä? Mitä siinä säädetään?

Aviovarallisuusjärjestelmällä tarkoitetaan kaikkia niitä oikeussääntöjä, joilla varallisuussuhteet järjestetään aviopuolisoiden välillä ja kolmansiin osapuoliin nähden. Järjestelmässä säädetään niistä oikeuksista ja omaisuuden omistusta koskevista säännöistä, joita aviopuolisoihin sovelletaan järjestelmän voimassaoloaikana ja silloin, kun järjestelmä purkautuu kuoleman tai avioeron seurauksena.

Mikäli aviopuolisot eivät ole päättäneet aviovarallisuusjärjestelmästä avioehtosopimuksella, heihin sovelletaan siviililain (*Code civil*) 1401 §:ssä ja sitä seuraavissa pykälissä määriteltyä avioliiton aikana kertyneen omaisuuden yhteisyyteen perustuvaa aviovarallisuusjärjestelmää (*régime légal de communauté réduite aux acquêts*).

Tässä lakisääteisessä omaisuuden yhteisyyteen perustuvassa järjestelmässä erotetaan toisistaan seuraavat kolme eri omaisuusryhmää: kummankin aviopuolison oma omaisuus ja aviopuolisoiden yhteinen omaisuus.

Kaikki sellainen omaisuus, jonka aviopuolisot ovat omistaneet ennen avioliiton solmimista, ja omaisuus, joka on saatu avioliiton aikana perintönä, lahjana tai testamenttilahjoituksena, pysyvät aviopuolisoiden omana omaisuutena (siviililain 1405 §). Aviopuolisoiden omana omaisuutena pysyvät niin ikään tietyt luonteeltaan henkilökohtaiset omaisuuserät (kuten esimerkiksi vaatteet tai korvaukset ruumiinvammasta tai aineettomasta vahingosta), jotka määritellään siviililain 1404 §:ssä. Aviopuolisoiden omaa omaisuutta ovat myös omaisuuserät, jotka on saatu sivuomaisuutena tai oman omaisuuden vastineena (siviililain 1406 ja 1407 §).

Yhteistä omaisuutta on puolestaan avioliiton aikana aviopuolisoiden yhdessä tai erikseen hankkima omaisuus, muun muassa aviopuolisoiden palkat ja työtulot. Lisäksi siviililain 1402 §:ssä säädetään yhteisyysolettamasta, jonka perusteella avioliiton aikana kertyneen yhteisenä omaisuutena voidaan pitää kaikkea sellaista omaisuutta, jonka ei voida todistaa olevan aviopuolisoiden erillistä omaisuutta.

Kummallakin aviopuolisolla on lähtökohtaisesti oikeus hallinnoida yksin yhteistä omaisuutta ja luovuttaa sitä (siviililain 1421 §). Merkittävät toimet edellyttävät kuitenkin molempien aviopuolisoiden suostumusta. Tällaisia toimia ovat esimerkiksi omaisuuden vastikkeettomat luovutukset ja muun muassa kiinteään omaisuuteen, liikearvoon tai siirtokelvottomiin osakkeisiin kohdistuvien esineoikeuksien luovuttaminen ja perustaminen (siviililain 1422 ja 1424 §).

2 Miten puoliset voivat järjestää aviovarallisuussuhteensa? Mitä muodollisia vaatimuksia tähän sovelletaan?

Aineellisten sääntöjen osalta aviovarallisuussuhteista voidaan lähtökohtaisesti sopia vapaasti. Siviililain 1387 §:ssä säädetään, että "avioliittoa säännellään omaisuuden osalta lailla vain siinä tapauksessa, että aviopuolisoilla ei ole tästä erityisiä sopimuksia, jotka he voivat tehdä niin kuin asianmukaisesti katsovat, kunhan tällaiset sopimukset eivät ole hyvän tavan vastaisia eivätkä riko seuraavia säännöksiä".

Puolisot voivat siis päättää aviovarallisuusjärjestelmästänsä vapaasti sillä edellytyksellä, että he noudattavat siviililain 212 §:ssä ja sitä seuraavissa pykälissä määritellyn ensisijaisen järjestelmän pakottavia säännöksiä.

Siviililaissa kuvataan useita erityyppisiä sopimusjärjestelmiä. Tällaisia järjestelmiä ovat sopimusperustainen omaisuuden yhteisyyden järjestelmä (kuten siviililain 1526 §:ssä määritelty kaiken omaisuuden yhteisyyteen perustuva järjestelmä), puolisoitten omaisuuksien erillisyyteen perustuva järjestelmä (siviililain 1536 § ja sitä seuraavat pykälät) ja puolisoitten omaisuuden tuoton jakamiseen perustuva järjestelmä (siviililain 1569 § ja sitä seuraavat pykälät). Muutosääntöjen osalta on huomattava, että aviovarallisuussuhteita koskevista sopimuksista on laadittava notaarin vahvistama asiakirja ennen avioliiton solmimista, sillä muuten sopimus on mitätön (siviililain 1394 ja 1395 §). Sopimuksia voidaan muuttaa samaa menettelyä noudattaen notaarin vahvistamalla asiakirjalla siviililain 1397 §:ssä säädetyin ehdoin. Ohjelmakaudesta 2018–2022 ja oikeuslaitoksen uudistamisesta 23 päivänä maaliskuuta 2019 annetun lain nro 2019-222 (*loi n° 2019-222 du 23 mars 2019 de programmation 2018–2022 et de réforme pour la justice*) voimaantulon jälkeen aviovarallisuusjärjestelmän muuttaminen on mahdollista ilman kahden vuoden odotusaikaa eikä lähtökohtaisesti enää edellytä tuomioistuimen hyväksyntää (elleivät velkojat tai täysi-ikäiset lapset vastusta muuttamista).

3 Onko aviovarallisuussuhteiden järjestämistä rajoitettu?

Vaikka aviovarallisuussuhteista sopiminen on lähtökohtaisesti vapaata, tätä vapautta rajoitetaan ensisijaisen järjestelmän pakottavilla säännöksillä, jotka koskevat erotuksetta kaikkia järjestelmiä.

Nämä säännökset määritellään siviililain 212 §:ssä ja sitä seuraavissa pykälissä. Niihin kuuluvat etenkin perheen asumista turvaavat säännökset (siviililain 215 §:n 3 momentti) ja säännöt, jotka koskevat osallistumista perheen yhteiseen talouteen ja puolisoitten elatukseen (siviililain 214 §) ja yhteisvastuullisuutta elatusvelasta (siviililain 220 §).

4 Mitkä ovat avioeron, asumuseron tai avioliiton pätemättömäksi julistamisen oikeusvaikutukset aviovarallisuussuhteisiin?

Avioeron, asumuseron tai avioliiton pätemättömäksi julistamisen yhteydessä aviovarallisuusjärjestelmä puretaan ja sen varat selvitetään.

Aviovarallisuusjärjestelmän varojen selvittäminen on notaarilla toteutettava menettely, jossa määritetään ja arvioidaan kullekin aviopuolisolle kuuluvat omaisuuserät ja velat.

Notaarin osallistuminen ei ole kuitenkaan pakollista silloin, kun jaettavana ei ole kiinteää omaisuutta.

Omaisuuden yhteisyyden järjestelmän purkuperusteista säädetään siviililain 1441 §:ssä. Perusteita voivat olla toisen aviopuolison kuolema, todettu katoaminen, avioero, asumusero, pesäero ja aviovarallisuusjärjestelmän muuttaminen.

Avioeron voimaantulopäivän osalta todetaan, että silloin, kun avioeroon päädytään puolisoitten yhteisestä hakemuksesta, avioliitto purkautuu päivänä, jona avioerosopimus, joka on tehty asianajajien vahvistamana yksityisenä asiakirjana, tulee täytäntöönpanokelpoiseksi. Kun kyse on tuomioistuimessa myönnettävästä avioerosta, avioliitto purkautuu päivänä, jona päätös, jolla puoliset tuomitaan avioeroon, tulee lainvoimaiseksi.

5 Miten toisen puolison kuolema vaikuttaa aviovarallisuussuhteisiin?

Toisen aviopuolison kuolema on yksi aviovarallisuusjärjestelmän purkuperuste. Järjestelmä purkautuu kuolinpäivänä niin aviopuolisoiden välisten suhteiden kuin kolmansien osapuolten osalta. Aviopuolisoista, joihin sovelletaan lakisääteisistä omaisuuden yhteisyyden järjestelmää, siviililain 1441 §:ssä säädetään, että omaisuuden yhteisyys lakkaa, kun toinen aviopuoliso kuolee.

Kun aviossa ollut henkilö kuolee, omaisuus on selvitettävä kahdessa vaiheessa: ensin on selvitettävä aviovarallisuusjärjestelmän varat ja sitten jäämistöön kuuluvat varat.

Jos jälkeenjääneen puolison pääasiallisena asuntona on asunto, joka on kuulunut molemmille puolisoille tai joka kuuluu kokonaisuudessaan jäämistöön, jälkeenjääneellä puolisoilla on siviililain 763 §:n nojalla oikeus käyttää tätä asuntoa veloituksetta vuoden ajan. Kyse on avioliiton aiheuttamasta vaikutuksesta.

6 Millä viranomaisella on toimivalta ratkaista aviovarallisuussuhteita koskeva asia?

Aviovarallisuusjärjestelmiä koskevissa asioissa toimivalta kuuluu perhetuomioistuimelle (*juge aux affaires familiales, JAF*) (lainsäädännön yksinkertaistamisesta 12 päivänä toukokuuta 2009 annettu laki nro 2009-506 (*loi n° 2009-506 du 12 mai 2009 sur la simplification du droit*); 17 päivänä joulukuuta 2009 annettu asetus nro 2009-1591 perhetuomioistuinmenettelystä aviovarallisuusjärjestelmiä ja jakamattomia pesiä koskevissa asioissa (*décret n° 2009-1591 du 17 décembre 2009 relatif à la procédure devant le juge aux affaires familiales en matière de régimes matrimoniaux et d'indivisions*); 16 päivänä kesäkuuta 2010 päivätty yleiskirje CIV/10/10 perhetuomioistuimen toimivallasta omaisuuden selvittämistä koskevissa asioissa (*circulaire CIV/10/10 du 16 juin 2010 sur les compétences du juge aux affaires familiales en matière de liquidation*)).

Kun avioeroon päädytään puolisoiden yhteisestä hakemuksesta ilman tuomioistuinkäsittelyä, aviopuolisot tekevät avioerosopimuksen yksityisenä asiakirjana, jonka asianajajat vahvistavat ja joka toimitetaan notaarille (siviililain 229-1 §). Avioerossa puolisoiden yhteisestä hakemuksesta aviovarallisuusjärjestelmän alainen omaisuus on selvittävää avioeron hetkellä. Avioerosopimukseen on ehdottomasti sisällytettävä selvitys aviovarallisuusjärjestelmän alaisten varojen osituksesta. Selvitys on laadittava notaarilla, mikäli selvittävänä on kiinteistörekisteriin merkittyä omaisuutta (erityisesti kiinteistöjä) (siviililain 229-3 §). Menettelyyn osallistuu näin ollen kaksi asianajajaa ja yksi notaari.

Notaari osallistuu aviovarallisuusjärjestelmän alaisen omaisuuden selvittämiseen yleensä aina, kun selvittävänä olevaan omaisuuteen kuuluu ainakin yksi kiinteistörekisteriin merkitty omaisuuserä.

Vain silloin, kun kyse on riita-asiasta tai asiaa ei ole saatu ratkaistua, se viedään tuomarin päätettäväksi.

7 Miten aviovarallisuusjärjestelmä vaikuttaa puolison ja kolmansien osapuolten välisiin oikeussuhteisiin?

Siviililain 220 §:llä, jossa määritellään ensisijainen aviovarallisuussuhteita koskeva järjestelmä ja jota sovelletaan aviopuolisoiden aviovarallisuusjärjestelmästä riippumatta, säännellään aviopuolisoiden ja kolmansien osapuolten välisiä suhteita. Tässä pykälässä säädetään elatusvelkoihin sovellettavasta puolisoiden yhteisvastuullisuuden periaatteesta: "Kummallakin aviopuolisolla on oikeus tehdä yksin sopimuksia perheen elatusta tai lasten kasvatusta varten: toinen aviopuoliso on yhteisvastuullisesti vastuussa tällaisesta aviopuolison ottamasta velasta. Yhteisvastuu ei kuitenkaan päde tilanteissa, joissa menot ovat selvästi liialliset, kun otetaan huomioon kotitalouden elintaso, asianomaisen toimen hyöty tai hyödyttömyys ja sopimuspuolena olevan kolmannen osapuolen selvittämyys tai vilpillisyys. Yhteisvastuu ei päde myöskään osamaksulla tehtäviin hankintoihin tai lainasopimuksiin, joihin ei ole molempien aviopuolisoiden suostumusta, paitsi jos viimeksi mainituissa on kyse pienistä päivittäisen elämän kannalta välttämättömistä summista ja näistä summista (mikäli lainoja on useita) kertyvä määrä ei ole selvästi liiallinen kotitalouden elintasoon nähden."

Lakisääteisessä omaisuuden yhteisyyden järjestelmässä velkojat voivat lähtökohtaisesti vaatia siviililain 1413 §:n nojalla niiden velkojen takaisinmaksua, joista aviopuolisot vastaavat yhdessä yhteisellä omaisuudellaan.

Aviopuolison velkojat voivat kuitenkin ulosmitata toisen aviopuolison palkan ja työtulon vain silloin, jos velka on otettu siviililain 220 §:n mukaisesti perheen elatusta tai lasten kasvatusta varten (siviililain 1414 §).

Yhteisellä omaisuudella ei myöskään vastata velan maksusta silloin, kun toinen aviopuolisoista ottaa takauksen tai lainan yksin. Näistä sitoumuksista vastataan ainoastaan velan ottaneen aviopuolison omalla omaisuudella ja tuloilla, ellei toinen aviopuoliso ole nimenomaisesti antanut suostumustaan velan ottoon (siviililain 1415 §).

8 Lyhyt kuvaus aviovarallisuuden jakautumisesta, mukaan lukien ositus, jako ja myynti, tässä jäsenvaltiossa

Aviovarallisuusjärjestelmän alaisen omaisuuden selvittämiseksi on määritettävä eri omaisuusryhmät (aviopuolisoiden erilliset omaisuudet ja yhteinen omaisuus, aviopuolisoiden keskinäiset korvaukset ja velat, varat ja vastuut). Jos järjestelmässä on jaettavaa omaisuutta, suoritetaan ositus, jolla varat ja muu omaisuus jaetaan aviopuolisoiden kesken.

Avioliiton aikana kertyneen omaisuuden yhteisyyteen perustuvassa aviovarallisuusjärjestelmässä yhteinen omaisuus jaetaan lähtökohtaisesti tasan aviopuolisoiden kesken. Osapuolet ovat kuitenkin voineet sopia avioehtosopimuksella siitä, että omaisuus jaetaan epätasaisesti osapuolten kesken.

Aviopuolisot voivat sopia yhteisen omaisuuden jaosta keskenään, tai omaisuus voidaan jakaa tuomioistuimessa. Sopimusjaossa aviopuolisoiden kesken laaditaan jakosopimus. Jakosopimus edellyttää notaarin vahvistusta, mikäli jaettavana on kiinteistörekisteriin merkittyä omaisuutta. Ositus toimitetaan tuomioistuimessa, mikäli osapuolet eivät pääse sopuun omaisuuden selvittämisestä tai jakamisesta. Tuomari ratkaisee jaottoman yhteisomistussuhteen säilyttämisestä tai toista osapuolta suosivasta jaosta (*attribution préférentielle*) esitetyt pyynnöt (siviililain 831 §).

Siitä riippumatta, toimitetaanko ositus sopimusjakona vai tuomioistuimessa, menettely päättyy siihen, että omaisuus jaetaan osiin samanarvoisuuteen perustuvan tasapuolisuusperiaatteen mukaisesti. Näin kumpikin osapuoli saa jaettavasta omaisuudesta osuuden, jonka arvo vastaa hänen oikeuksiaan jaottomassa yhteisomistussuhteessa. Jos omaisuusjoukko on koostumukseltaan sellainen, että sitä ei voida jakaa samanarvoisiin osiin, tämä eriarvoisuus hyvitetään välirahalla. Jaossa voidaan myös suosia toista osapuolta niin, että tietyt omaisuuserät kohdennetaan hänen saamaansa osaan.

Osituksella on vahvistava vaikutus. Toisin sanoen osituksen jälkeen oikeudellisenä oletuksena on, että kumpikin aviopuoliso on aina omistanut hänen osaansa kuuluneen omaisuuden ja että hän ei ole koskaan omistanut muuta ositukseen kuulunutta omaisuutta.

9 Millä tavoin kiinteä omaisuus rekisteröidään ja mitä asiakirjoja tai tietoja siihen vaaditaan?

Silloin, kun sopimusjaossa jaetaan kiinteistörekisteriin merkittyä omaisuutta (toisin sanoen kiinteistöjä), omaisuuden selvitys- ja jakoasiakirja (*acte de liquidation-partage*) on ehdottomasti toimitettava notaarin vahvistamana.

Siviililain 710-1 §:ssä säädetään, että "kaikkien toimien tai oikeuksien on kiinteistörekisterin muodollisuuksien suorittamiseksi perustuttava Ranskassa toimivalle notaarille toimitettuun notaarin vahvistamaan asiakirjaan, tuomioistuimen päätökseen tai hallintoviranomaisen antamaan viralliseen asiakirjaan".

Aviopuolisoiden on lisäksi suoritettava ositusmaksu, joka on 2,5 prosenttia jaetun omaisuuden nettoarvosta, ja notaarin kulut ja palkkiot.

Päivitetty viimeksi: 09/03/2022

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.